Poštnina plačana v gotovini

Leto XXI., št. 23 — V Ljubljani, 10. decembra 1934 — V organizaciji je moč, kolikor moči — toliko pravice

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dot. organizacije.

Člani strokovnih organizacij, priključeni Strokovni komisiji za Slovenijo, dobivajo list brezplačno.

Rokopisi se ne vračaje.

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Čekovni račun štev. 13.562. Telefon interurban št. 3478.

Ali bi res zakon o minimalnih mezdah škodoval delavski borbi?

(Še prispevek k diskusiji o načrtu zakona o minimalnih mezdah).

Socialne razmere so take in tako slabo urejene, da je zakonita minimalna mezda potrebna. Že po svoji višini so mezde tako različne, da tvorijo v mezdnem sistemu pravi kaos.

Gibljejo se plače med 0.75 do 10.— Din na uro

in le redko več. Velika večina delavstva in nameščenstva pa spada v mezdno kategorijo po **2.— do 3.— Din na uro.** To so nepovoljne razmere, ki postajajo tem bolj nepovoljne, ker je v južnih krajih in deloma po deželi izkoriščanje delavstva še večje kakor pri nas. V tem oziru moramo inicijativo minimalnih plač pozdravljati. Od nje pričakujemo,

da bo zakonita minimalna plača višja kakor je povprečna danes

ter bo vsaj nekoliko dvignila socialni nivo in zenačila mezde v splošnem po vsej državi. Inicijativo morajo pozdraviti tudi delodajalci, ker se s tem iznebe **umazane konkurence sopodjetnikov,** ki plačujejo svoje delavstvo mnogo slabeje kakor nekateri bolj uvidevni podjetniki. V interesu delavstva in podjetnikov, oziroma gospodarstva, je, da se uvede zakonita minimalna plača,

ker se bo povečal konzum, odpravila marsikje umazana konkurenca in zagotovil delavstvu v splošnem boljši socialni položaj.

Mnogo je pač odvisno od tega, kakšna bo zakonita minimalna mezda. Manjša **ne more** biti, kakor jo ugotavlja državni statistični urad, ali morala bi biti vsaj taka, da delavec z njo lahko oskrbi svoje fizične in kulturne potrebe. Tako določeno mezdo bi imenovali

pravi eksistenčni minimum,

ki bi tudi v splošnem gospodarstvu jako ugodno vplival s svojo konzumno silo. Le eksistenčni minimum utegne prispevati bistveno k normalizaciji socialnih razmer in gospodarstva, dočim bi manjša minimalna mezda ne izpremenila mnogo, pač pa bi se nadaljevalo posiromašenje naroda, ki je že na višku. Če se torej hoče z minimalno zakonito plačo ozdraviti naše razmere, potem mora biti zakonita minimalna plača vsaj eksistenčni minimum, nikakor pa ne globoko pod njim.

Naše strokovne organizacije prav dobro poznajo in priznavajo minimalne mezde. Skoraj **vsaka kolektivna pogodba ima minimalne plače** ali minimalne akordne postavke, ki so določene po času, kategorijah, poslih ali celo po kvalifikaciji. In vendar

minimalna plača ni ovira, da bi delavci ne dosegli boljših plač.

Prav v nobeni pogodbi ne velja absolutno minimalna plača, ker, če se po pogodbi avtomatično ne stopnjuje, pa delavci sami zahtevajo plače nad minimalno plačo. Le nekaj resnice je v tem, da se podjetniki radi sklicujejo na minimalne plače, kar jim pa ne pomaga mnogo, ker delavci s svojo prakso in vestnostjo pri delu kakor tudi **s svojo organizacijo lahko in opravičeno zahtevajo boljše plače** in ne le določeni minimum. Minimalna plača torej ne more biti ovira, da bi se plače ne dvigale nad minimalno plačo, pač pa je zakonito zabranjeno najemati delavce pod minimalno plačo.

Seveda bode moralo tudi tukaj biti delavstvo na straži. Pri nas se delavsko varstvo ne izjava točno po zakonu, ker delavstvo premalo ceni strokovne organizacije in se nerado organizira. Ni tožnika, zato ni sodnika.

Če dobimo zakonito minimalno plačo, tedaj

bodo morali delavci in njih organizacije prav budno paziti, da se bo zakon izvajal.

Brez te pažnje delavstva pa bo tudi ta zakon — popisan papir in če bo zakon dober ali slab, veljal bo samo toliko, v kolikor ga bo organizirano delavstvo držalo.

Kongres Ujedinjenog Radničkog Sindikalnog Saveza Jugoslavije (URSSJ), bo dne 15. in 16. decembra 1934 v Sarajevu.

Dnevni red in vse ostalo glej „Delavec" št. 15, od 10. avgusta 1934. — Za kongres je znižana vožnja.

Minister za promet je z odlokom B. za K br. 1859 od 10. novembra 1934 dovolil delegatom na kongresu URSSJ-a v Sarajevu polovično vožnjo po železnici v času od 11. do 19. decembra 1934. — Udeleženci morajo na odhodni postaji kupiti celi vozninski listek, ki ga rabijo tudi za povratek. Obenem pa morajo na odhodni postaji kupiti tudi službeno izkaznico za znižano voznino, ki jim bo potrjena na kongresu v Sarajevu, da jim služi poleg železniškega listka kot legitimacija. Ta izkaznica velja 5 Din.

Uredba o odpiranju in zapiranju trgovin in obratov

Naposled, po dolgotrajnih zahtevah je banska uprava izdala Uredbo o odpiranju in zapiranju trgovin in obratov. »Službeni list« dravske banovine jo je objavil. V veljavo in pravno moč stopi s 13. decembrom 1934.

Poleg raznih določil, kedaj se smejo odpirati in morajo zapirati trgovske in obrtne obratovalnice, je najvažnejše določilo za brivske, frizerske, lasuljarske, manikerske in kozmetične delavnice, ki smejo biti odprte vse leto od 7.30 do 12. in od 14. do 19. ure. V soboto in pred prazniki pa do 21. ure. Torej v nedeljo in v praznikih **morajo** biti ti obrati (brivnice itd.) **zaprti.** In to izrecno povedano, **za okoliš mesta Ljubljane ter predstojništvo mestne policije v Mariboru.**

Tudi nočni počitek pekovskega delavstva je sedaj uzakonjen.

Uredba pravi: »Pekarne **smejo** obratovati vse leto od 4. do 20. ure, ob sobotah do 16. ure, pri dveh izmenah do 20. ure. Kurjenje peči itd., torej preddela, pa se smejo pričeti ob 1. uri in se sme **v ta namen** zaposliti le potrebno osobje.

Ta uredba stopi v veljavo 13. decembra 1934. Tako je zapisano v »Službenih Novinah«.

Savez brivskih pomočnikov in Savez živilskih delavcev pa bosta pazila, da ne bo kdo te uredbe kršil. Delavstvo brivskih in živilskih obratov, ne stoj zadaj ob strani. Bodi organizirano, da boš očuvalo to pridobitev in še izboljšalo svoj položaj.

— — —

Državni prazniki

Uredba o odpiranju in zapiranju trgovin in obratov prinaša tudi seznam državnih praznikov, ko mora delo v trgovinskih in obrtnih obratovalnicah počivati in sicer:

a) ves dan: 1. na rojstni dan Nj. Vel. kralja (6. septembra), 2. na dan zedinjenja Srbov, Hrvatov in Slovencev (1. dec.);

b) v času med slovesno službo božjo, a največ dve uri: 1. na Vidov dan (28. junija); 2. na dan slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda (5. julija).

Točni čas odpiranja in zapiranja obratovalnic določi za vsak kraj pristojno občno upravno oblastvo prve stopnje v času, ko se običajno opravlja služba božja.

Na praznike: Čl. 28. — Prav tako morajo biti trgovinske in obrtne obratovalnice zaprte:

a) ves dan: 1. na novega leta dan (1. januarja); 2. na dan sv. Treh kraljev (6. januarja); 3. na Telovo; 4. na dan Vseh svetnikov (1. novembra); 5. na božični dan (25. decembra);

le popoldan: 1. na praznik sv. Jožefa (19. marca), z omejitvijo, da to ne velja za sreza murskosoboški in dolnjelendavski; 2. na veliki petek v srezu murskosoboškem; 3. na drugi velikonočni dan; 4. na praznik Vnebohoda; 5. na drugi binkoštni dan; 6. na dan sv. Petra in Pavla (29. junija;) 7. na praznik Marijinega vnebovzetja (15. avgusta); 8. na praznik Marijinega brezmadežnega spočetja (8. decembra); 9. na drugi božični dan (26. decembra).

Članstvu „Splošnega delavskega pravovarstvenega društva" v vednost!

Na vprašanje več članov iz raznih krajev dajemo sledeča pojasnila:

1. **Uradni prostori pravovarstvenega društva** se nahajajo v Ljubljani v palači Delavske zbornice, Miklošičeva c. 22-A-I, (glavni vhod, I. nadstropje); Pisarna je odprta sicer dopoldne in popoldne, vendar se vse člane naproša, da po možnosti prihajajo osebno v pisarno po informacije le ob delavnikih **dopoldne,** da se zamore popoldne nemoteno reševati vse tekoče zadeve in odgovarjati na vprašanja iz zunanjih krajev.

*

2. **Kaj je namen društva?** Namen društva je pospeševati poznavanje veljavnih zakonov, uredb in predpisov s posebnim ozirom na delavsko pravo, delavsko zaščito in socialno zavarovanje. Društvo poleg tega nudi svojim članom pravno pomoč v stvareh, ki zadevajo njihov delovni ali socialen položaj. Pravna pomoč se ne daje v čisto zasebno pravnih stvareh in v kazenskih stvareh zaradi deliktov onečaščujočega značaja.

Društvo prireja predavanja in sestanke, po potrebi izdaja publikacije in tolmačenja o sedaj veljavnih zakonih, daje pouk ter nudi pismene nasvete potom svojih pisarn svojim članom.

Društvo ni ne podporno in ne posmrtninsko ter ne izplačuje svojim članom nikakih podpor ali posmrtnin, ker tega nima odobrenega v pravilih.

*

3. **Sedanje vodstvo društva:** Predsedstvo društva tvorijo: Dr. Jelenec Celestin, predsednik; Mlinar Ivan podpredsednik; Stanko Jurij, tajnik; Vuk Ivan. blagajnik.

*

4. **Naslov društva:** Vse dopise je naslavljati samo na naslov: Splošno delavsko pravovarstveno društvo, Ljubljana, poštni predal 280.

Centralni odbor SDPD.

Moderni natezalniki.

V knjigah stoji zapisano, da so v mračnem srednjem veku imeli razne mučilne naprave, s katerimi so pravega ali namišljenega zločinca prisilili k izpovedi kar so hoteli. Ena izmed teh naprav se je imenovala **natezalnik.** S to napravo so prizadetega tako dolgo natezali, da je vsled strašnih bolečin izpovedal vse, kar so od njega hoteli. V koliko se je do danes v tem oziru spremenilo, ne vemo, vemo pa, da v drugi obliki še ti natezalniki, predvsem za rudarsko delavstvo, obstojajo.

Vzemimo primer, da neko rudarsko podjetje, v svrho uravnovešenja svoje gospodarske bilance, smatra za potrebno, da zniža svojemu delavstvu mezde za toliko in toliko odstotkov. S tem se stroški proizvodnje znižajo in dobiček dvigne. Višina mezde je v tem slučaju barometer, ki kaže navzgor in navzdol. Dvig in padec je pa odvisen od sile, ki nanj pritiska. Ker je v tem slučaju pritisk podjetnika jačji kakor delavstva, pada mezda v škodo delavstva. Vendar motil bi se tisti, ki bi mislil, da je to vse! O ne. Samoohranilni nagon, ki je v vsakem živem bitju, torej tudi v delavcu, mu narekuje, da se z znižano mezdo ne bo mogel preživljati, zato pljune v roke, napne svoje mišice in storitev produkcije se je — dvignila. Podjetnik ima v tem slučaju dvojno korist in sicer: prvič, z znižanjem mezde in drugič pa, s povišanjem produkcije. Delavec pa nasprotno izgubo: prvič, zmanjšano mezdo in drugič pa višje izrabljanje svoje fizične sile. Temu bi rekli moderni natezalnik za delavca — sužnja današnje kapitalistične dobe.

Oglejmo si zdaj, kako in pod katerimi okoliščinami in uplivi ta natezalnik praktično deluje? Eno okoliščino smo že zgoraj omenili, ko smo rekli, samoohranilni nagon delavca. Ali to še daleč ni vse. Ker tudi v tem slučaju je meja. Vendar ta meja se mora prekoračiti. Tako veleva interes podjetnika. Vzemimo primer: na odkopu št. X znaša storitev moštva ene tretjine (dritlna) toliko in toliko. Pristojni inženjer, po navadi obratni vodja, skuša vedno produkcijo še zvišati. Uprava rudnika to zahteva. On je njen nameščenec. Zato izda ukaz na podrejene paznike: toliko in toliko mora biti produkcija na tej in tej tretjini. Pazniki izvršujoč povelje svojega »višjega«, beže od odkopa in

kričijo toliko in toliko vozičkov morate dati. Ker se pa že po večini danes dogaja, da že visoko natezana telesa izmučenih rudarjev se temu upirajo in že takozvani dnevni raporti ne zaležejo dosti več, je treba najti novo sredstvo za dosego cilja.

In to je: Na eni izmeni dela moštvo po dva ali trije na odkopu. Na tej zmeni zahteva paznik najvišjo storitev. Ne glede na poslabšanje delovnih pogojev, ki se s tem ustvarjajo posledice za drugo izmeno. Ker vsled tega druga izmena ni mogla doseči storitve prve, se te delavce po navadi smatra za manjvredne. To se pa obrača, enkrat eni, drugič drugi. S tem praktično priganja eden drugega. Ker pa tudi ta metoda že nezadostuje več, se kar na enkrat moštvo gotovih nasadb »razbelega«. Enega se je na mestu pustilo in dalo drugega zraven, češ le glejta, da bosta kaj napravila, drugega se da k drugi nasadbi, ki je bolj »rajsarska«. Tu misli, da bo bolje. In če je sedaj en rudar tako »prismojen«, da vpraša, zakaj so jih razločili, se mu pa reče, ker se niste razumeli. Tako se neti sovražnost med rudarji **od zgoraj** navzdol. Ko pa potem ti »dobri« in ta »slabi« rudarji svoje zaslužne »izkaze« dobijo, pa vidijo, da so enkrat ti leni pridni, in drugič ti pridni leni in kljub vsemu, da vedno več garajo, čimdalje manj zaslužijo. To je sedaj najnovejša metoda uporabljanja tega natezalnika, kateri obstoji iz materije kapitalističnega dobička, iz duše najemnih priganjačev in iz nedelujočih delavskih možgan.

Pripp. uredništva: Če bi pa bili vsi, ali vsaj 80% zares strokovno organizirani, bi kaj takega ne bilo mogoče.

Naše narodno gospodarstvo v oktobru 1934

(Po statistiki OUZD-a v Ljubljani.)

Razvoj posameznih industrij kaže celo vrsto zanimivosti v konjunkturnem in sezijskem pogledu.

Najvažnejša je ugotovitev, da konjunkturno naraščanje tekstilne industrije **že pojenjuje.** Letni prirast te industrije je znašal letos:

v juniju	+ 2725
v juliju	+ 2546
v avgustu	+ 2248
v septembru	+ 2253
v oktobru	+ 1979

Pozdraviti moramo, da predvsem **javna dela** (to je gradnja železnic, cest in vodnih zgradb), **kemična industrija, tujski promet** (to so gostilne, kavarne in prenočišča) in poleg tega več drugih industrijskih panog že več mesecev izkazuje pozitiven letni diferencial. Letni padec nekaj nad 100 delavcev opažamo samo pri dveh industrijah in sicer: predelovanje lesa in predelovanje kože (Bata?!) Delavni trg kaže toraj v **glavnem** zdravo in povoljno tendenco.

Javna dela (gradnja železnic, cest in vodnih zgradb) so v sezijskem pogledu zelo napredovala. Prirast od septembra do oktobra a. c. znaša + 400 delavcev. Radi nove investicijske politike SUZOR-a (dolgoročna hipotečna posojila banovinam, občinam itd.) bo pa ta »industrija« v bližnji bodočnosti brez dvoma precej napredovala. Oblačilna industrija (krojači) proti koncu leta vedno napredujejo radi zimske mode; sezijski prirast znaša + 214. Isto velja za predelovanje kože (čevljarji); sezijski prirast znaša + 143. Obratno je pa začelo stavbarstvo radi vremenskih razmer nazadovati; gradnje nad zemljo so padle od septembra do oktobra za — 589 oseb; industrija kamenja in zemlje pa za — 387 oseb. Radi odhoda letoviščarjev izkazujejo gostilne, kavarne in prenočišča sezijski padec — 255 oseb.

Podrobnejši podatki so razvidni iz priložene tabele:

Industrijska skupina	Povprečne štev. zav. delavcev v X. 1934	Prirast „+" oziroma padec „—" od okt. 1933 absol.	v %	sept. 1934 absol.	v %
Tekstilna industrija	13.313	+ 1979	+ 17.46	+ 112	+ 0.85
Trgovina	3.903	+ 480	+ 14.02	+ 41	+ 1.06
Gradnja železnic, cest, vod. zgradb	3.540	+ 409	+ 13.06	+ 400	+ 12.74
Kemična industrija	1.856	+ 277	+ 17.54	—	—
Občinski obrati	1.595	+ 227	+ 16.59	—	—
Gostilne, kavarne in krčme	3.021	+ 202	+ 7.17	— 255	— 7.78
Industrija kamenja in zemlje	3.816	+ 189	+ 5.21	— 387	— 9.21
Oblačilna industrija in čiščenje	4.334	+ 163	+ 3.91	+ 214	+ 5.19
Hišna služinčad	8.309	+ 149	+ 1.79	+ 130	+ 1.59
Industrija kože in gume	1.761	+ 142	+ 8.06	+ 51	+ 2.98
Gozdno žagarska industrija	6.512	+ 110	+ 1.72	— 185	— 2.76
Javni promet	630	+ 74	+ 13.31	+ 53	+ 9.19
Industrija hrane in pijače	3.684	+ 67	+ 1.85	+ 37	+ 1.01
Gradnje nad zemljo (visoke gradnje)	4.572	+ 55	+ 1.22	— 589	— 11.40
Gledališča, svobodni poklici, razno	1.151	+ 32	+ 2.86	+ 6	+ 0.52
Gradnja prevoznih sredstev	324	+ 25	+ 8.36	— 3	— 0.92
Industrija papirja	1.909	+ 19	+ 1.01	— 19	— 0.99
Rudarstvo	18	+ 16	+ 800.00	+ 4	+ 28.57
Higijena	1.664	— 4	— 0.24	— 114	— 6.41
Grafična industrija	1.119	— 7	— 0.63	+ 10	+ 0.89
Centrale za proizv. sile, preskrba z vodo	508	— 8	— 1.57	+ 15	+ 3.04
Kovinska industrija	6.191	— 21	— 0.34	+ 156	+ 2.58
Denarni in zavar. zavod samost. pisar.	517	— 33	— 6.00	— 1	— 0.19
Industrija tobaka	911	— 51	— 5.30	+ 6	+ 0.66
Zasebna prometna podjetja	759	— 61	— 7.44	+ 33	+ 4.55
Poljedelstvo	528	— 96	— 15.38	— 11	— 2.08
Industrija za predelovanje lesa, rezbar.	3.396	— 105	— 3.00	— 11	— 0.32
Predelovanje kože in njenih surogatov	2.990	— 138	— 4.41	+ 143	+ 5.02
Skupaj	82.831	+ 4091	+ 4.94	— 164	— 0.20

Vajeniško vprašanje

Kaj govori Obrtni zakon glede vajencev, kaj jim pripada:

§ 267. Obrtnega zakona pravi, da pripada vajencu po dovršenem prvem letu učenja **odškodnina za delo.** Minister trgovine in industrije bi moral določiti z uredbo najmanjši znesek te odškodnine. Ta uredba do danes **še ni izšla** (torej tudi ni veljavna), sestavile pa so predlog za njo vse Delavske zbornice v Jugoslaviji. Predložen je bil že leta 1932. odgovarjajočim ministrom. Predlog te naredbe k § 267. obrtnega zakona se glasi:

§ 1. Delodajalec, ki daje učencu za časa učenja stanovanje in hrano, ni dolžan dati v drugem in tretjem letu nikake nagrade. **V četrtem letu pa je dolžan dati 20 odst. plače, določene v smislu § 5. te uredbe.**

§ 2. Delodajalec, ki ne daje učencu za časa učenja stanovanje in hrane, je dolžan dati v drugem letu 40 odst., v tretjem letu 60, v četrtem pa 80 odst. plače, katera je ugotovljena na način, predpisan po § 5. te uredbe.

§ 3. Delodajalec, ki daje učencu hrano brez stanovanja, mora dati učencu minimalno plačo v višini ene tretjine, a delodajalec, ki daje učencu stanovanje brez hrane, mora dati učencu odškodnino v višini dveh tretjin iznosa, navedenega v § 2. te uredbe.

§ 4. Ako da delodajalec vajencu obleko in jo je vajenec sprejel, tedaj se zniža učencu pravica na odškodnino za vrednost obleke.

§ 5. Plača, ki služi za osnovo za odmerjanje odškodnine v smislu § 1. do 3. te uredbe, je najnižja povprečna zavarovana dnevnica OUZD. Banska uprava bo objavila vsako leto najnižje povprečno zavarovane dnevnice delavskega zavarovanja.

§ 6. Ta uredba dobi veljavnost **z dnem objave v »Službenih Novinah«.**

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani pa je postavila, seveda, drugačen načrt. Namreč, v drugem in tretjem letu nobene nagrade, le v četrtem mora dati 10% najnižje povprečno zavarovane dnevnice za delavsko zavarovanje.

Tudi glede stanovanja in hrane določa ta pravilnik delodajalcev zelo malo.

Obrtni zakon je že dokaj dolgo v veljavi, [illegible]

§ 294. Obrtnega zakona pravi, da mora vsak mojster-podjetnik zaposliti vajenca (vajenko) vsaj **tri mesece** po dovršeni učni dobi.

Vajenci, v strokovno organizacijo, da se uveljavi zakon.

Inspekcija dela

Med delavstvom in podjetji nastajajo različni spori, bodisi iz mezdnih, higienskih ali drugih razlogov.

Inspekcija dela je prvenstveno poklicana, da pritožbe, ki jih dajejo delavci in strokovne organizacije, preišče in postopa po predpisih zakona. [illegible]

Dogajajo se slučaji, da Inspekcija dela mesece in mesece ničesar ne ukrene, dasi organizacije ali delavski zaupniki od nje potom posebnih vlog to zahtevajo.

Ne vemo, zakaj potem ta takozvana institucija v zaščito delavcev sploh še obstoja? [illegible]

Sakrrrment:

Izprehod po Litiji

Ko se ustavi vlak tam, kjer je na zidu železniške postaje napisano LITIJA, se pokažejo očem lepe stanovanjske hiše, tovarniške stanovanjske hiše za delavce-delavke-predilničarje.

»Tukaj se jim ne godi preslabo,« je rekel moj prijatelj, ko sva stopila iz vagona.

»Komu?« sem vprašal. »Tovarnarjem?... Tržanom litijskim?«

»Ne. Tistim, ki delajo v tej predilnici.«

»Po čem sodiš?«

»Po lepih, ličnih stanovanjskih hišah,« je odgovoril.

»Da. Da se tovarnarjem ne godi slabo, je res, na zunaj govore to s temi hišami, in še več: Svetu hočejo povedati, da je njihovemu tekstilnemu delavstvu dobro, češ, saj to pričajo lepe stanovanjske hiše. Ali to je v resnici tako, kakor pravi kmečki pregovor: Zunaj juhuj, znotraj pa fuj. Mezde delavstva so mizerne, delovni teden je skrajšan in s tem, kajpada tudi mezde. Solidarnosti med delavstvom je malo, strokovna organizacija, namreč razredno-zavedna, ki je zrcalo samozavesti in človečanskega ponosa delavstva, je slaba. Večina iz trpinov, ki žuli suhi kruh, samo čaka, da ji nekdo drugi, angel Gospodov ali pa sreča junaška nekaj pribori in prinese. Sami si nečejo, radi pa jamrajo, stiskajo zobe in pesti, ko nikdo ne sliši.

Prijatelj je majal z glavo in rekel:

»Ne bi verjel, ko gledam te lepe hiše.«

Delavec iz predilnice, ki naju je poslušal, se nama je pridružil in rekel:

»Danes imamo pri nas koncert. Naša litijska »Svoboda« ga prireja, dobrunjski »Svobodaši« s svojo godbo in pevskim zborom pa bodo koncertirali.«

»To si pa ogledava,« sem se obrnil k prijatelju.

»Na vsak način. Videla bova, koliko je litijčanskih »Svobodašev« in če je res, kaj praviš.«

Obrnil se je k delavcu:

»Kje pa je ta koncert?«

»V kino dvorani, tam.«

Pokazal je z roko.

»Kaj so Vam odstopili prostor?«

»Za denar se vse dobi,« je rekel. »Pravzaprav,« je dodal, »tudi ne vse. Koncert je ob 4. uri popoldne, dasi bi bil zvečer bolje obiskan. Ali,« zmajal je z rameni, »zvečer je kinopredstava in ne dajo dvorane.«

»Drugih prostorov nimate?«

»Oh, če bi imeli?! Drugače bi delali! Nimamo. V delavskih stanovanjskih hišah je sicer lepa dvorana, kakor nalašč primerna za naše prireditve in — ker je tam delavstvo. Ali...«

»Kaj?...«

»Ne dajo nam je.«

»Zakaj ne?«

[illegible]

»Zakaj pa dvorane vi niste vzeli v najem? Kaj je bila najemnina predraga? Saj bi se s tovarno, ker ste njeni delavci, pač moralo dati pogovoriti in bi to ona morala upoštevati?!«

»E, ne. Najemnina, [illegible] je nizka, komaj toliko, da se govori, da je najemnina. Prehiteli so nas in tovarna je bila zadovoljna. [illegible] Delavec, ti si pač samo delavec, mezdno blago.«

[illegible]

»Da.«

»In vi delavci ste tako brez prostorov, brez dvorane?«

»Tako je. — S tem je v Litiji podan nekak monopol za kulturo. Ali greš tja, ali pa bodi divjak in hodi po gostilnah. Ali se izobrazuješ, kakor je predpisano, ali pa nič. Svoje duševnosti ne smeš imeti.«

[illegible]

»Kaj bi ne?!... Agitacijo znajo delati, nasvet gospoda je tem ljudem svet in najde kovača ali več, da da. V tem pogledu ni krize. Če bi pri nas naši bili tako požrtvovalni, pa bi mi tudi lahko mnogo pokazali.«

»Je tukaj mnogo delavcev?«

»V tovarni jih je okrog 500. Teh 500 in še povrh drugi v okolici, če bi vsak teden žrtvovali samo 25 par, to je eno nekdanjo krono, bi tekom dveh, treh let imeli toliko, da bi postavili svojo bajto, to je svojo dvorano in lokal za organizacije, četudi morda le iz lesa ali ilovice. Pa je že tako. [illegible] Če je zbirka za kakšne odpustke, pa seže v žep in vseeno da. Za samega sebe, za skupno delavsko reč pa ga ne pridobiš. Žal mu je vsak belič. Če se ga v tovarni šikanira, se mu kaj odtrga, se mu zniža mezda, se ga da na brezplačni dopust, če je brezposeln, stiska zobe, stiska v žepu pesti, se priduši, se priduša, dolži vse okrog, samo samega sebe ne. Če ga pozoveš, da se naj organizira, da naj bo borben, da se zboljša delavski položaj in s tem seve njegov lastni, pa potuhne glavo in se izmuzne, ali pa odgovori: »Da, če bo organizacija kaj naredila in pokazala, pa bom pristopil.« — No, in s takimi ljudmi lahko kaj delate?«

Delavec je pljunil v cestno blato in tiho smo šli preko širokega in dolgega, vsega zglodanega lesenega savskega mostu.

*

Ob 4. popoldne torej smo bili v dvorani kina. Lepa dvorana, kakor nalašč za koncerte, ali nekako tuja, prisiljena. Vsaj zdelo se mi je, kakor da smo prišli v nekakšno tujino, mi, »Svobodaši«, ko smo vajeni svojega ozračja, domačnosti in prisrčnosti.

Dvorana se je počasi polnila. Do polovice se je polnila, a nato pa kakor bi se nekaj zavrlo. Prednji prostori so ostali prazni. Ogledal sem si navzoče. Sama mladina, dekleta in fantje, sodrugi in sodružice.

»Častitam,« sem rekel sodružici Vukovi, ki je, kakor sem opazil, vodila vso prireditev z ostalima odbornikoma. »Mladino imate, mnogo je to.«

»Slab obisk je,« je rekla. »Ppopoldne ni ravno primerno, ali kaj.« Dvignila je ramena.

»Vem,« sem rekel. »Pripovedovali so mi že. Dvorana v delavskih hišah vam je nedostopna.«

Pokimala je z glavo.

*

Pevci so se razvrstili. Pevovodja je intoniral. Dvignil je roko. Zadonela je pesem, harmonično, dinamično, lepo:

»Nas veže ljubezen,
nas veže prostost...«

»Res je,« sem dejal sam pri sebi. »Ljubezen nas veže, sodružna, prijateljska ljubezen in ona je tista vez, da se najdemo tako pri prijetni prireditvi, kje je petje in glasba.

Ploskanje, navdušenje... Sam se človek občuti med vsemi nekako prerojen, razigran. Kajti zbor dobrunjske »Svobode« je zbor delavskih grl, zavednih mož in fantov, ki poleg težkega vsakdanjega in napornega dela najdejo ure, da se izobrazujejo, da pojo, da so sebi in drugim v ponos in razvedrilo.

Ko je zaigrala godba na pihala dobrunjske »Svobode« »Delavski pozdrav« in druge skladbe, ko so akordi odmevali po dvorani, silili na plan, harmonični, dinamični, forte, piano, razigrano, igrajoče, zopet svečano, valujoče, sem ploskal, ne zato, da jim izkažem svoje odobravanje, temveč ker sem bil ves vesel, navdušen in ponosen, da sem tudi jaz »Svobodaš«.

*

Med odmorom sem vprašal:

»Kje pa so starejši sodrugi?«

Malo v zadregi mi je rekla sodružica:

»Saj veste?! Mislim, da je povsod enako. Ne zljubi se jim. Preživeli so se.«

»Kaj se tako malo udeležujejo v gibanju?«

»Skoraj nič. Samo kritizirajo, samo govore, kedaj boste kaj priredili, kdaj bo kaj pri vas, a ko je, ko kaj naredimo, kakor vidite danes, jih ni. Nobenega.«

Drug, zraven mene sedeči, pa je rekel:

»Knjige Cankarjeve družbe« smo dobili. Lepe knjige. Kaj mislite, da so jih kupili? Na prste bi jih naštel. Da nam niso ostale nerazpečane, smo jih ponujali meščanom. In ti se knjig Cankarjeve družbe niso branili. Kupili so jih.

*

Za godbo so se vrstili pevci, za pevci godba. Delavske pesmi so se vrstile z narodnimi. Ozračje v dvorani je bilo mladostno, božajoče, lica poslušalcev so gorela, oči blestele zadovoljstva, stene odmevale ploskanja...

Po eni uri in pol so se vrata dvorane odprla. Somrak je šinil v dvorano, pomešan s hladnim vzduhom. Odhajali smo s smehljajočimi obrazi, pozdravljajoči se.

»Družnost!«

*

Do odhoda vlaka smo napolnili prostore gostilne, kjer imajo litijski »Svobodaši« svoje društvene prostore. Pri kozarcu vina je vstalo prijetno družabno življenje, glasila se je pesem pevcev, igrala je harmonika in violina, litijski »Svobodaši«-tamburaši so zaigrali več poskočnih, kajti življenje je v nas; nekaj pozdravnih govorov je povečalo razigranost in sodružno stiskanje rok je govorilo, da bo litijska »Svoboda« zapisala v svoj članski register lepo število novih članov, da bo tudi strokovna organizacija Splošna delavska strokovna zveza zabeležila nove sile in sodruge.

Družnost litijčani! Naj ne bo pesem brez pomena, ko nam govori:

»Nas veže ljubezen,
nas veže prostost,
družno skupaj se strnimo...«

bodimo odločni s samim seboj, da bo delavsko gibanje v vseh panogah gibanje množic, ki se bore za vsakdanji kruh, za svoje človečansko dostojanstvo. Družnost!

[illegible]

Zahtevamo, da Inspekcija dela svojo nalogo vrši, zlasti sklicanje razprav v mezdnih sporih pospeši. Treba tudi ustanoviti v Mariboru, ki je velik industrijski center, če že ne samostojno Inspekcijo dela, pa vsaj ekspozituro.

Če primanjkuje finančnih sredstev za pospešnejšo vršitev poslov, naj banska uprava poskrbi, da se iste Inspekciji dela nakažejo. Saj mi delavci moramo plačevati velike davke.

Več obratnih zaupnikov.

Volitve delavskih (obratnih) zaupnikov

V mesecu januarju 1935 se bodo vršile volitve delavskih zaupnikov za leto 1935, kakor se vrše vsako leto.

Pripravite takoj vse za te volitve, da bodo povsod izvršene, kakor predpisuje zakon o zaščiti delavcev.

Skrbite, da bodo naše liste, liste svobodnih strokovnih organizacij postavljene povsod in da se bo tako manifestirala zavednost delavstva, da bodo naši zaupniki izvoljeni vsepovsod.

Vse potrebne tiskovine se dobe pri strokovnih organizacijah.

Konferenca na banski upravi o pomožni akciji in Bednostnem fondu

27. novembra t. l. je bila sklicana konferenca za pomožno akcijo in kakor se je mislilo tudi o Bednostnem fondu. Povabljena je bila tudi strokovna komisija, ter se je udeležil konference njen tajnik. Navzoči so bili župani iz raznih občin in drugi zastopniki in delegati tega odbora, ali razprava je bila pač samo tako, da se je dalo otroku ime. Kajti v dobrih treh urah se ne more kdo ve kaj povedati in skleniti, sliši se samo poročilo in izmenja nekaj besedi, pa se gospodom že mudi h kosilu.

Takšna je bila tudi ta konferenca ali neke vrste občni zbor. Poročalo se je, da je vsa banovina v letu 1934, oziroma banovinski odbor za pomoč brezposelnih nabral 288.000 Din in nič več, torej, da sploh ni znal nič pokazati. Zastopnik krščanske dobrodelnosti je pa povedal, da je ona zbrala nekako okrog 600.000 Din in da je vse to samo vbogaime, dajanje drobtin od bogatinove mize. Govorilo se je proti večkratnim zaslužkarjem, da še vedno obstojajo vkljub naredbi in da je tista naredba prav za prav zadela po veliki večini zopet samo revne plasti, dočim je druge pustila pri miru. Predlagalo se je, da bi se napisala pisma — prošnje na imovite, da nekaj prispevajo za pomožno akcijo itd. Torej čisto nedolžen način poskusiti dobiti sredstva za pomoč brezposelnim. Pravilno se je kritiziralo, da so javna dela bila tako [illegible] organizirana, da so delavci bili brez socialne zaščite, poleg tega pa mezde takšne, da so vplivale na industrijo, da jih je še ona začela znižavati.

O Bednostnem fondu pa ni bilo mnogo govora in to kar je bilo, še to ni bilo po volji gospodom. Tajnik Delavske zbornice s. Uratnik je odločno povedal, da se mora Bednostni fond ukiniti, ker ne odgovarja svojemu imenu in namenu in da je stališče delavstva odločno proti Bednostnemu fondu. Delavstvo je itak že preveč obdavčeno, njegova obdavčitev je že nad 250%, a Bednostni fond se ne deli v svrhe kakor se ga plačuje.

Gospod podban je pa povdaril, da ni misliti, da bi se Bednostni fond odpravil, ker bi se s tem vse še zelo poslabšalo in vse tiste podpore in lajšanje bede, ki jih nudi Bednostni fond, bi morale odpasti, kar bi zopet imelo posledico še večjo bedo pri prizadetih. Ko mu je tajnik Delavske zbornice še enkrat povedal, da je delavstvo proti Bednostnemu fondu in bo delalo na tem, da se odpravi, je dodal: »Nisem proti temu, da se Bednostni fond preuredi, da bo odgovarjal svojemu namenu, odpraviti ga pa bi bilo škodljivo.«

[illegible] in pustilo [illegible] Bednostnem fondu. Delavstvo pa [illegible]

Delavski žepni koledar za leto 1935 je že ves razprodan. Nobenega izvoda ni več na razpolago, ker smo tiskali le toliko izvodov, koliko je bilo naročil, ko smo z okrožnicami vprašali zaupnike.

Če ima kateri zaupnik še kakšen izvod neprodan, naj nam ga takoj vrne.

Ostale zaupnike prosimo, da vsaj do 20. decembra 1934 koledarje obračunajo.

Strokovna komisija za Slovenijo

STROKOVNI VESTNIK

KOVINARJI

KOROŠKA BELA

Ločite pojme — brez vsake demagogije

Krščanski socialci so pričeli pred nekaj tedni pošiljati občinskim odborom resolucije zaradi sanacije Bratovskih skladnic. Velika akcija v tej stvari je v teku — Bratovske skladnice so napravile že vse korake, poslale so spomenico in deputacije na vsa mogoča pristojna mesta, obljub je poln koš — samo dejstev še čakamo — in zadeva bo rešena. Krščanski socialci so zdaj pričeli delovati z resolucijami, ki naj bi jih sprejele občine, ki so na sanaciji bratovskih skladnic interesirane. Če imajo te resolucije namen podpreti akcijo bratovskih skladnic in prizadetih forumov samih, potem je njih namen hvalevreden. Če pa bodo uspešne in ceniti to, koliko bodo uspešne, to je pa pravica in stvar vsakega posameznika. Niti krščanski socialci mu tega ne morejo braniti. In tako je neki odbornik večinske liste na Koroški Beli tako svoje mnenje povedal in menil, da je takih resolucij že dovolj, kajti doslej še na žalost niso rodile uspeha. Njegovo mnenje je to in menda — vsaj po naši morali — je pravilnejše, če ga je povedal javno, kakor pa da bi ga pravil na skrivaj ali sploh ne. In glej — krščanska »Delavska pravica« je v zadnji številki lopnila po njem — češ, to je zastopnik liste SMRJ in — torej zastopnik strokovne organizacije je — proti. To je najmanj demagogija, če že ni namigavanje? Kaj pravite? Od kdaj pa so pri nas liste občinskih odbornikov ločene po strokovnih organizacijah? Menda od onega dne, ko bi D. P. rada uganjala demagogijo. To si kratkomalo prepovedujemo in smo prepričani, da bo tukajšnja podružnica SMRJ napravila pri krščanskih korake, da se jim bodo pojmi razbistrili in da bodo popravili take nelepe napade. Če je treba borbe, naj bo poštena in odkrita, ne pa zahrbtna in hinavska.

Zahvala.

Podpisana delavka tov. »Saturnus« se prisrčno zahvaljujem za nabrano vsoto Din 507.—, kateri znesek so nabrale sodružice-delavke in nameščenke ob priliki moje bolezni.

Hvala in sodružni pozdrav

Kauka Franca.

Izključitev

SMRJ, pod. Ljubljana je izključila iz svoje srede Turšič Josipa, članska št. 18.564. Gori imenovani je delal proti interesom podružnice in pa je zato uporabil § 6 pravil, odstavek 2, točka e.

Železarno na Muti je prevzela Štajerska železo industrijska družba

Železarna na Muti, ki je bila dosedaj last Greinitz d. d. v Grazu, je po dolgem vegetiranju vendar našla novega gospodarja. Zadnja leta je bilo to podjetje v stalni krizi in zelo slabo obratovalo. Vso to mizerijo je, kakor vedno v takih slučajih, najbolj čutilo delavstvo. V podjetju je bilo zaposlenih okoli 110 delavcev in to kvalificirani, v glavnem kovači za poljedelsko orodje in livarji za komerčno litino. Podjetje je bilo osnovano pred 120 leti in so v tem podjetju zaposleni delavci bili že davno proletizirani in od generacije do generacije postali kovači ali pa livarji v tem podjetju.

Delniška družba Greinitz, ki je imela svoj sedež v Avstriji, kateri so ti kovači in livarji skozi desetletja pridno garali, se je zadnja leta na obstoju tega podjetja desinteresirala in pozabila na svoje zveste sodelavce. Kovači, livarji in ostalo delavstvo tega podjetja je zadnja leta moralo živeti v največji bedi in pomanjkanju, medtem so se pa začele za podjetje interesirati razne domače in inozemske grupe. Začela se je kravja kupčija in to vse na račun stradajočega delavstva. Nekateri interesenti so čakali, odnosno delali na to, da pride podjetje na boben in da ga potem prav poceni kupijo. Delavstvo je pa moralo potrpežljivo čakati konec teh spekulacij in je pri temu padalo s svojimi družinami vsak dan v večjo bedo. V tem položaju so si rekli, če mora stvar že na boben, poskusimo tudi mi svojo srečo. Vložili so od prvega da zadnjega, sklicujoč se na § 220 O. Z., proti podjetju tožbe. Vendar bi pa veliko rajši videli, da bi podjetje začelo zopet redno obratovati in da tako pridejo do zaslužka in kruha.

Na tem, da dobi to staro in svojčas dobro upeljano podjetje v svoje roke, je bilo najbolj zainteresirano konkurenčno podjetje: Štajerska železoindustrijska družba v Žrečah in to, kakor se nam zdi, iz dveh razlogov: 1. zato, da s prisvojitvijo tega podjetja izključi konkurenco na trgu; 2. zato, ker je obrat stvarno sposoben nadaljnega obstoja in razvoja, ako pride v prave roke.

Kakor smo obveščeni, bo livarno in mehanično delavnico vzela v zakup znana mariborska tvornica strojev Ernst Eilert in so tozadevna pogajanja že v toku.

Delavci so pravilno presodili novo nastali položaj in so z novim lastnikom sklenili sledeči:

sporazum,

sklenjen med Železarno Muta na Muti in Savezom metalskih radnika Jugoslavije dne 5. dec. 1934.

Navzoči: Za Greinitz d. d. Železarna Muta na Muti g. inž. Milko Bremc, ravnatelj podjetja. Za Savez metalskih radnika Jugoslavije: Šavc Aleks, Poderžan Vinko. Dietinger Ferdo, Weber Alojzij, Konečnik Franc in Urnaut Konrad. Za Delavsko zbornico v Ljubljani Joža Golmajer. Za Javno borzo dela v Mariboru Rudolf Golouh.

Po daljši razpravi prisotnih se sklene soglasno naslednje:

1. Obstoječa kolektivna pogodba z dne 21. 7. 1931 ostane še nadalje v veljavi.

2. Pri obnovitvi obratovanja se podjetje obveže zaposliti predvsem svoječasno odpuščene delavce.

3. Vsemu delavstvu ostanejo dosedanja tovarniška stanovanja do nadaljnega na razpolago pod dosedanjimi pogoji.

4. Pri oddaji livarne in mehanične delavnice v najem, se mora najemnik napram podjetju obvezati, da bo zaposloval prvenstveno svoječasno odpuščeno delavstvo.

5. Podjetje se obveže, prispevati v socialne potrebe delavstvu Din 100.000.— Ta fond bo upravljal poseben odbor, sestavljen iz treh zastopnikov Saveza metalskih radnika in zastopnika podjetja.

6. Pod temi pogoji se delavstvo obveže umakniti svoje, proti podjetju vložene tožbe, s čemer se odreka vsem svojim, iz preteklosti izvirajočim zahtevam napram podjetju.

Muta, dne 5. decembra 1934.

Slede podpisi.

S tem sporazumom je delavstvo pokazalo, da zna pravilno preceniti možnosti svojega odpora, da mu je predvsem do dela in zaslužka in upamo, da bo novo vodstvo tega starega podjetja tudi s svoje strani uvaževalo požrtvovalnost izstradanega delavstva, ki se je odreklo tožbi, da tako omogoči čimprejšnjo zopetno redno obratovanje.

Katka Zupančič:

Pravljica za šipami*)

Si pravljica lepa, vem, vem,
namenjena mladim ljudem;
a meni ni treba te v knjigi iskati —
ni treba iz knjige te brati.

Kdajkoli po ulici grem
in v okna izložbena zrem —
ne vidim, res ne, kraljičev, princes,
ne takih, onakih, velikih čudes. —

A vidim za šipo vse polno stvari,
ki lahko bi krile vse naše skrbi,
ki vse so resnične, vse otipljive —
ali za reveža — nedosegljive.

Ah, niso to pravljice stare, ne prave —
jih niso rodile pisateljske glave;
so pravljice vendar za revne otroke,
zgrajene od trudne delavske roke!

Mile Klopčič:

Povest o sekiri

Iz pravkar izšle zbirke Mile Klopčičevih pesmi, ki jih sam imenuje »Preproste pesmi«. — Kako so preprostę in v dušu segajoče, evo, čitajte. Uredništvo.

Ko so ga po petih urah rešili izpod
plazu,
so ga na rjava, zamazana nosila
položili.
Potem so ga po rovih in šahtu
prenesli na dan,
ter položili na belo posteljo v svetli
sobi.
Njegovo sekiro so kdo ve
kje pod plazom pustili.

Ko se je zvečerilo, se je zavedal
in videl,
da oba jamska tovariša poleg njega
ležita,
da sta ju ženi z otroki prišli
obiskat
in da zdaj v težkih skrbeh ob
ležiščih slonita.
Otroci se mater za krilo drže in
jih je strah.
Še zmerom tovariša v hudih bolečinah
ječita.

Potem sta se zbudila iz
bolečin
in sta ženo in otroke z roko
pogladila.
Ženi bili sta srečni in sta se
nasmehnili.
Prva je svojega starega celo
poljubila.
»Kdo bi si mislil? Pa pravijo, da je
pretepal«
On pa je sam. Samotnost se ga je
doteknila.

Čez nekaj dni so našli ter mu
prinesli sekiro.
Kakor po dragem darilu je roko
svojo izprožil,
jo s težkimi prsti narahlo prijel in
pobožal.
»Moja, moja sekira!« je svojo
samotnost potožil.
Ogledoval jo je in prekladal
ko prvi dan.
Potem jo je miren ob zglavju na tla
položil.

*) Iz chikaškega »Mladinskega lista«. Pripravna za recitacije.

so mu z obraza vlažni premogov
prah izmili

Širite naš list!

Evgen Molnar:

Kdo je razbil vazo?

(Kratkočasna in zelo poučna zgodba.)

V petem stoletju je frankovski kralj Klodvik razbil v Soissonsu veledragoceno vazo. Besede, ki jih je pri tem izrekel, so zaslovele po vsem svetu. Tudi v francoskih šolah uče, kdo je razbil znamenito soissonsko vazo.

*

Pred nekaj leti je prišel v neko pariško osnovno šolo nadzornik. Hotel je videti, kako poznajo dečki preteklost svoje domovine, in je vprašal učitelja:

»Kdo je najboljši učenec v vašem razredu?«

»Henri Hargue,« je odgovoril šolnik.

Nadzornik se je obrnil k dečku:

»Povej mi, prijatelj: kdo je razbil soissonsko vazo?«

Deček se je zdrznil, zardel do ušes in v zadregi odgovoril:

»Oprostite, gospod nadzornik, jaz že ne!«

Šolski nadzornik je osupnil nad tem odgovorom in poklical učitelja na stran. Učitelj se je prestrašil in zajecljal:

»Lahko vam potrdim, gospod nadzornik, da on res ni tega storil.«

Nadzornik se je raztogotil.

»Čakajte, vam bom že pokazal!« je zavpil, planil iz učilnice, stekel po stopnicah in se odpeljal — naravnost v prosvetno ministrstvo.

V tistih časih je bil na Francoskem prosvetni minister Edouard Herriot. Nadzornika je takoj sprejel.

No, kaj vam pa je, da ste tako razburjeni?« je s smehom vprašal bledega pedagoga.

»O, ekscelenca . . .« je začel razburjeno nadzornik. »Pomislite: pravkar sem bil na inspekciji v šoli in vprašam najboljšega učenca v razredu, kdo je razbil soissonsko vazo. Odgovori mi, da on tega ni storil. Obrnem se na učitelja, pa mi pove: »Res je, deček ni razbil vaze . . .« Kaj rečete na to, ekscelenca? . . . Ali ni strašno? Takšen pouk imamo v naših šolah!«

Herriot je malomarno segel v žep, potegnil denarnico, vzel iz nje bankovec za sto frankov in ljudomilo dejal:

»Oh, ali je vredno delati takšen halo zaradi razbite vaze? Evo vam sto frankov, pa jo plačajte!« — in je stisnil okamenelemu nadzorniku bankovec v roko.

Nadzornik je ves poparjen odšel iz ministrovega kabineta.

Na stopnicah je srečal sekcijskega svetnika, ki je bil še pred nekaj meseci Herriotov zasebni tajnik. Nadzornik mu je začel ogorčeno pripovedovati o pripetljaju v šoli in kako je učeni Herriot uredil ta skandal. Sekcijski svetnik je dobrodušno potrepljal nadzornika po ramenu in ga potolažil:

»Dragi prijatelj, če vam je Herriot dal sto frankov, potem je prav gotovo sam razbil soissonsko vazo. To mi lahko mirne vesti verjamete . . .«

Sodrugi! Kupujte in zahtevajte povsod kruh in pecivo iz **DELAVSKE PEKARNE MIRKO CVRTILA, LJUBLJANA** Postojnska ulica 11, desno. Telefon 31-71. **Sodružice!**

Delavtsvu pa svetujemo, da še v nadalje ohrani svoje vrste sklenjene in čvrste, ker le s strumno organizacijo bo v položaju, da vedno in proti vsem uveljavi in brani svoje pravice.

RUDARJI

Obvestilo.

Vodstvo Z. R. J. v Zagorju ob Savi, daje vsem podružnicam Z. R. J. v vednost, da se v smislu Zvezinih pravil § 8. vrši prihodnje leto v prvem tromesečju IV. redni kongres Z. R. J.

Po točki 4 tega čl. se imajo delegati za kongres izvoliti na občnih zborih podružnic in sicer za vsakih 100 članov po 1 delegat. Število delegatov se bo določilo na povprečju vplačanih 12 tedenskih prispevkov v zadnjem četrtletju pred sklicanjem kongresa.

V smislu § 8. točka 6. ima centralna uprava Zveze svoje predloge 2 meseca pred vršitvijo kongresa objaviti v Zvezinem glasilu. Podružnice pa morajo svoje predloge 6 tednov pred kongresom poslati centralni upavi, katera jih mora 1 mesec pred kongresom objaviti v Zvezinem glasilu. (»Delavec«). Dnevni red in kraj vršitve kongresa se bo določil na prihodnji seji načelstva Z. R. J .

Vodstvo.

Važno za rudarje, njih vdove in sirote

Upokojeni rudarji, oziroma njih vdove in sirote, ki so jim bile pokojnine iz Nemčije s 1. julijem 1932 na podlagi zasilne naredbe držav. predsednika z dne 16. junija 1932 znižane, oziroma so jim bile ustavljene, ker so bile prvotne pokojnine manjše kot pa zneski, za kolikor so se pokojnine v splošnem znižale, naj zaprosijo zavarovalni zavod v Nemčiji, od katerega prejemajo oziroma so prejemali pokojnino, da jim na podlagi izvršilne naredbe z dne 9. januarja 1933, ki določa, da počiva od odrejenega znižka samo tisti del, ki odgovarja razmerju med člansko dobo v Nemčiji in skupno člansko dobo pri nemških in pri naših bratovskih skladnicah, s 1. februarjem 1933 zopet obnovi pokojnino oziroma izplača od tega dne dalje preveč odtegnjene zneske.

Za one, ki so jim bile pokojnine odklonjene, bodisi raditega, ker so bili pri nas upokojeni, predno je stopila v veljavo socialno-zavarovalna pogodba med Jugoslavijo in Nemčijo, ali ker niso bili aktivni člani naših bratovskih skladnic vsaj tri leta po uveljavitvi pogodbe, ali pa ker jim je članstvo ugasnilo, to ne velja.

Natančnejša pojasnila glede tega jim bodo lahko dale krajevne bratovske skladnice in Glavna bratovska skladnica v Ljubljani.

SPLOŠNA DEL. STROKOVNA ZVEZA JUGOSLAVIJE

PTUJ

Počitnice na počitnice!

»Petovia«, tukajšnja tovarna čevljev, je menda edina v Jugoslaviji, ki daje svojemu zaposlenemu delavstvu v taki veliki meri priložnost za počitnice. Komaj se je tam zaposleni delavec, družinski oče, deloma otresel dolgov in si uredil svoje bivališče v nadi, da bo vsaj nekoliko časa preživel sebe in svojce sicer pri zelo skromnem, a vendar dnevnem zaslužku in ga ne bo mučil strah brezposelnosti. Pa to so bile samo sanje in grenko razočaranje. Pri prihodu v tovarno že zagleda na oglasni deski listek, ki mu molče govori, da se obrat ustavi. Ostalo pa izve od obratnih zaupnikov, če še sploh obratni zaupniki kaj zvedo od gospodov. V teku enega leta je delavstvo tega podjetja že tretjič postavljeno na cesto. In tokrat sploh ne ve nihče z zaupniki vred, za koliko časa, razen dveh od garde. Za te še velja pač zakon. Vršila so se večkrat pogajanja, ki pa so bila vselej brezuspešna, in še to, kar se je obljubilo, se ni izvršilo. Bilo je na pr. dogovorjeno, da od dneva odpovedi do izstopa se izplača 48 ur tedensko polna mezda, urne plače pa, v kolikor jih ne doseže akordna plača. Tudi to se ni izvršilo! Prizadeto delavstvo je zelo ogorčeno, posebno ker je zima tukaj. Kje je krivda, tega nočejo videti, pač pa mislijo, da brez inozemskih direktorjev in brez penzijoniranih žandarjev kljub tolikim izkušnjam ni mogoče delati.

In brezposelne podpore? Tu je za delavstvo pravi križev pot! Je slučaj, da se je zatekel sodrug radi podpore h gospodu vodji tukajšnje ekspoziture Borze dela. Ta ga je nahrulil, da on za rdeče ne uraduje. Tukaj je sedaj vprašanje, kdo koga vzdržuje? Delavstvu se sporoča, da se bodo dajala navodila in pojasnila za časa neobratovanja v Petoviji v prostorih »Svobode«.

Naš kraj, Ljubečna pri Celju, je zelo prometen kraj za izdelavo opeke. Zato je tukaj zaposlenih v poletni sezoni dosti delavcev v privatnih opekarnah kakor tudi v tovarni F. Sodin in Svetec. Ker pa opekarnarji tekmujejo med seboj, kdo bo prodal več opeke, seveda tudi pri ceni popuščajo, in to, seve, na račun ubogih delavcev. Delavcem znižajmo plače (v tem so si vsi enaki), saj tako preveč zaslužijo. Češ, če še lahko jedo žemlje, jim še ne gre slabo. Najhuje pritiska delavstvo tov. P. Sodin. Kjer le more, reducira že itak mizerne plače delavstvu. V letni sezoni, ko se dela dnevno 11 do 12 ur na dan (pri nas ne poznamo osemurnika), se plačuje delavcem dnevna mezda od 15 do 18 Din. V zimski sezoni pa, ko je dan kratek, delamo 9 ur in dobimo plačano od ure, in sicer celih 1.80 Din. Mislim, da bolj sramotne plače ni mogoče zahtevati nikjer. Največ je pa krivo delavstvo samo, ker ni združeno in se noče organizirati. Ker pa še to ni dovolj, imamo tudi izdajalce med njimi (zaenkrat še ostanejo njih imena tajna), ki nesejo vse, kar se govori med delavstvom, na nos g. delovodji. Že dvakrat smo hoteli ustanoviti organizacijo, pa vsakokrat zaman, ker se je začelo od raznih strani delavstvu namigavati, da ne bo nič dosegla. Največja krivda je v tem, ker delavstvo nima potrebne izobrazbe in tudi nikdo ne čita delavskih časopisov in knjig.

Nekaj o mezdni razpravi pri tvrdki Doctor in drug v Mariboru.

Vsem, posebno pa še mariborskim delavcem, bo v spominu zadnja divja stavka pri tvrki Doctor in drug v Mariboru, ki je izbruhnila maja meseca t. l. in trajala 5 dni. Položaj delavstva se je od tega časa znatno poslabšal, bodisi vsled zmanjšanja akordnih in urnih mezd, bodisi vsled uvedbe 6 stolnega sistema. Splošna delavska strokovna zveza Jugoslavije, podružnica Maribor, je od maja meseca naprej stalno vplivala na vse merodajne činitelje, da se naj razpiše razprava, katere se naj udeležijo vsi merodajni faktorji in katere plod naj bi bilo izboljšanje socialnega položaja delavstva. Inšpekcija dela v Ljubljani je zatorej končno razpisala razpravo za četrtek, dne 29. novembra, katere so se udeležili gosp. inž. Baraga za bansko upravo, inž. Burger in g. Wagner za podjetje, g. Juvan in s. Čeh za Delavsko zbornico, sodruga Jakomin in Vidovič za Splošno delavsko strokovno zvezo, g. Kravos za Nar. strok zvezo in zaupnika sodruga Deutschmann in Weixler. Zastopniki delavstva so tekom teh pogajanj na stvaren in nadvse objektiven način iznesli idejo sklenitve primerne kolektivne pogodbe, nadalje se je zastopnikoma podjetja na vse načine predočevalo, v kako slabih socialnih razmerah delavstvo dejansko živi ter z vsem povdarkom se je branilo upravičene zahteve delavstva. Toda v začudenje vseh ostalih zastopnikov sta zastopnika podjetja že v začetku izjavila, da o sklenitvi kolektivne pogodbe, dogovora ali kakega drugega sporazuma ne more biti govora, dokler se tudi ostale tekstilne tovarne v Dravski banovini ne izjavijo v tej zadevi. Tudi glede ostalih zahtev delavstva (v prvi vrsti zahteva po zvišanju akordnih in urnih mezd) se ni doseglo ničesar, razen nekega ustmenega pristanka s strani gosp. Wagnerja, ki je obljubil, da bo urne plače moških v predilnici po svoji uvidevnosti zboljšal. Po štiriurnem prekupčevanju, tekom katerega zastopnika podjetja niti za ped nista odstopila od svojega trdovratnega stališča, je bil od vseh navzočih podpisan sledeči uradni zapisnik:

Z ozirom na predloženo spomenico ter na predlog, da bi se v podjetju sklenila kokolektivna pogodba, izjavita po daljši razpravi in debati zastopnika podjetja: podjetje ne sprejme ponnudbe glede kolektivne pogodbe, ker stoji na stališču, da se mora kolektivna pogodba napraviti za vse podobne obrate vsaj na ozemlju Dravske banovine, oziroma dokler se v podobnih obratih ne napravijo tudi kolektivne pogodbe.

Načeloma pa ni proti kolektivni pogodbi. Glede predloga nekaterih mezdnih sprememb, izjavi podjetje, da ne more na obstoječem stanju ničesar spreminjati. Za predilnico izjavi gospod Wagner, da bo urne plače moških po uvidevnosti zboljšal.

Zastopniki delavstva končno izjavijo, da vztrajajo pri svojih zahtevah ter da smatrajo pogajanja samo za prekinjena in da si pridržijo proste roke glede nadaljnih akcij.

Toliko za danes delavstvu v vednost! O vseh tozadevnih akcijah, ki jih bo ukrenila strokovna organizacija, bodemo mariborsko delavstvo tekoče obveščali.

Pripomba uredništva: Če bo delavstvo v tovarni Doctor in drug v Mariboru vsaj 80% trdno, zavedno, samozavestno organizirano in solidarno kakor eden, pa bo govoril podjetnik drugače. Naj bo ta pouk tako učinkovit, da boste vsi delavci in delavke v tvrdki Doctor in drug organizirani.

OBLAČILNI DELAVCI

Občni zbor Osrednjega društva oblačilnih delavcev na Slovenskem ozemlju v Ljubljani se vrši dne 16. decembra 1934 v hotelu »Lloyd« s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo odbora in kontrole. 3. Poročila podružnic. 4. Volitev odbora in kontrole. 5. Razno.

Odbor.

MONOPOLCI

Dasi je bilo obljubljeno od strani M. U. in objavljeno skoro v vseh časopisih, da dobimo monopolski delavci v 20 dneh nove in to izboljšane »Pravilnike« na vpogled, še ni ne duha ne sluha o tem.

Komu naj sedaj še monopolski delavci verjamejo — ako Uprava monopola ne drži besede in ne pozna v tem oziru točnosti?!

Delavci — ali se ne bomo še predramili in enkrat vsi skupaj solidarno zaklicali M. U. naj že vendar enkrat izboljša položaj svojemu delavstvu!?

Na noge, vsi do zadnjega, [illegible]

K večnemu počitku smo spremili dne 27. 11. 1934 našega sodruga Filipa Šešeka, mizarja tob. tovarne. Bil je zvest član Saveza monopolskih delavcev in kolegialen napram svojim sodrugom. Preminul je v najlepši moški dobi za zavratno proletarsko boleznijo. Bodi mu lahka domača gruda! Odbor podružnice.

ZAHVALA

Podpisana se najtopleje zahvaljujem vsem, ki so spremili na zadnji poti mojega moža Filipa Šešeka; posebej pa se še zahvaljujem vsem darovateljem vencev in cvetja ter za vsa izrečena mi sožalja ob tej priliki, kar mi je bilo v veliko tolažbo. Hvala vsem!

Šešek Marija.

III. prispevek »Prostov. dinarja« Din 229.— se je izplačal s. Štrukelj Tončki. Izpolnjeni so bili vsi pogoji za redno izplačilo.

Zahvaljujem se vsem sodrugom in sodružicam za »Prostovoljni dinar«, katerega sem prejela v znesku Din 229.—. Hvala!

Štrukelj Tončka.

Mariborske vesti

Mariborsko socialistično delavstvo proslavlja 25 letnico tivolske resolucije.

Na poziv Krajevnega Medstrokovnega Odbora v Mariboru se je zbralo v nedeljo, dne 25. novembra okoli 2000 mariborskih delavcev in delavk v veliki dvorani pivovarne »Union«, da na dostojen način manifestirajo spomin na tivolsko resolucijo, s katero je pred 25 leti jugoslovanska socialdemokratska stranka neustrašeno zahtevala združitev vseh jugoslovanov v svobodno in neodvisno državno enoto.

Veličastno manifestacijo sta otvorila železničarska godba in združeni pevski zbor, nakar je predsednik zborovanja s. Jelen predal besedo prvemu referentu s. dr. Jelencu Celestinu iz Ljubljane. Ta je v enournem stvarnem predavanju orisal zgodovino bivše socialdemokratske stranke, podčrtal nje doslednjo zahtevo po zedinjenju vseh jugoslovanskih plemen v eno svobodno državno enoto, katera zahteva je bila dobila svoj viden izraz z znano tivolsko resolucijo. Po sodrugu dr. Jelencu je povzel besedo s. Petejan, ki je osvetljeval najvažnejša vprašanja, tičoča se socialnega položaja jugoslovanskega delavstva ter postavil zahtevo po čimprejšnjem obelodanjenju zakonov zoper brezposelnost, starostnem zavarovanju delavcev ter zakona o minimalnih mezdah.

Po končanem stvarnem poročilu s. Petejana sta godba in združeni pevski zbor skupno predvajala »Psem o delu«, kar je na veličastno vplivalo; tako se je oddolžilo delavstvo svojim idejam — nositeljicam vsega našega udejstvovanja in odhajalo z manifestacije z željo, da se tudi v socialnem vprašanju uresniči tivolska resolucija.

Beležke v razmišljanje

Dve mehičanki, mati in hči, kamnani do smrti

Klerikalna drhal ju je ubila pod pretvezo, da sta bili »coprnici«, ki sta zadržali dež

Mexico City, 13. nov. — Tristo moških in žensk mesteca Acajete v državi Puebli je včeraj kamenjalo dve ženski, mater in hčer, do smrti. Vdova Michaela Ortega Castillo in njena hči Nedina sta bili aktivni socialistični agitatorici. Sedanji spor med mehiško vlado in katoliško cerkvijo je pa podžgal pristaše župnika v Acajetu, da so se spravili nad ženski. Obkolili so njuno stanovanje z divjimi klici »Živel kralj Krist!«, nakar so mater in hčer privlekli na plan in ju pobili s kamenjem do smrti.

Vojaške čete so prišle prepozno, da bi rešile ženski, so pa aretirale župnika, mestne uradnike in ostale lončarje, kolikor jih ni pobegnilo. Lončarji se zdaj izgovarjajo, da sta ženski bili »coprnici«, ki sta zadržali dež . . .

»Prosveta«, 14. 11. 1934.

V Rusiji 23 milijonov delavcev

Ruski centralni strokovni svet je izdal poročilo za VII. sovjetski kongres z ozirom na predstoječe volitve sovjetov. Poročilo pravi, da je politika industrijalizacije in kolektivizacije kmetijstva zmagala. Število zaposlenih delavcev in nameščencev

je naraslo na 23 milijonov,

dočim jih je bilo še 1931 le 17 milijonov. Mezde se neprestano višajo, znašajo pa od 60 do 700 rubljev. Mezdni fondi, ki so znašali 1931 v celotnem gospodarstvu 21 milijard rubljev, bodo znašali 1934 že 41 milijard. Povprečna mezda je v tej dobi narasla od 93 rubljev na 148 rubljev.

Za stanovanjske stavbe se je porabilo v štirih letih 5552 milijonov rubljev. Socialno zavarovalni proračun je narasel od 2850 na 5300 milijonov. Tudi skrbstvo za otroke se je v teh letih izboljšalo, za katero se je izdalo 1934 na 840 milijonov, dočim v letu 1931 komaj 45 milijonov. Na vseučiliščih je bilo 272.000 slušateljev, sedaj jih je 420.000. Za telesno vzgojo se je izdalo strokovnim organizacijam 1931 16 milijonov, 1934 pa 48 milijonov. (»Prager Presse«)

Mati 27 otrok

V dnevnikih je stalo zapisano in priobčujemo tudi mi prosto, brez komentarja. Vsak pa naj o ginjenih - - - - - sam razmišlja.

V predmestju svobodnega mesta Gdansk živi družina Holz, ki ima 27 otrok. Oče Viljem Holz je zidar ter 52 let star. Mati pa je stara 48 let. Ta družina od obeh strani izhaja iz rodovin, ki so blagoslovljene z otroci. Družina očeta Holza je imela 16 otrok, družina njegove žene pa je imela 12 otrok. Obe družini pa sta bili vedno zdravi. Tudi gospa Holz ni bila še nikdar bolna. Enkrat je imela dvojčke. Najstarejši otrok je bil rojen junija meseca 1906, najmlajši pa meseca septembra 1928. Pri Holzovih vsak mesec dvakrat praznujejo kak rojstni dan. To se pravi, praznujejo ga, ker bi imeli potem same slavnosti, kar bi pa preveč stalo. Kajpada, danes niso vsi otroci več pri starših. Dvanajst pa jih je še nepreskrbljenih, kar ob pičlem očetovem zaslužku ni ravno majhna stvar. Mati pa je tako dobra gospodinja, da še nobeden otrok ni trpel lakote. Družina že 25 let stanuje v stanovanju, ki ima le eno sobo in kuhinjo. Vkljub vsemu temu pa v tej od Boga blagoslovljeni družini vlada edinost in veselje. Ko je srečna mati te dni praznovala svoj 48. rojstni dan, so se je spomnili vsi njeni otroci. Pa ne samo to. Tudi gdanski meščani, posebno premožnejši, so ji poslali lepa darila. Neki gdanski draguljar ji je poslal celo moderen nakit iz jantarja.

Ali še naj nekaj povemo?

Kultura

»Radnička nadnica« je naslov 115 strani (oktav-formata) obsegajoče knjige centralnega tajnika svobodnih strokovnih organizacij, s. Bogdana Krekića, ki je izšla te dni v založbi Centralnega tajništva delavskih zbornic v Ljubljani. Knjiga je namenjena razmotrivanju v prilog donošenja zakona o minimalnih mezdah in je neobhodno potrebna vsem, ki se hočejo pobližje seznaniti s tem za naše delavstvo in naše prilike izredno važnim vprašanjem. Priporočamo jo v študij zlasti delavskim zaupnikom in sploh vsem funkcionarjem delavskega gibanja. Upamo, da bodo v njej zbrani podatki zadostovali, da se prepričajo o nujnosti rešitve vprašanja minimalnih mezd tudi vsi merodajni faktorji.

»Snaga«, novemberska številka prinaša poročilo Bogdana Krekića o delovanju URSSJ. Dr. Živko Topalović piše o Karlu Kautskem, Garčia Sašer o španskem rdečem tednu, lepo zgodovinsko reportažo, ki jo priobči v kratkem tudi »Delavec« v podlistku.

Izšla je I. knjiga Znanstvene biblioteke in prinaša knjigo Plehanov »Osnovni problemi marksizma«. Založila »Ekonomska enota«, r. z. z o. z. v Ljubljani. Knjigo toplo priporočamo in je potrebno, da jo čita vsak delavec.

Naša pota, revija za propagando turizma, družbo, sport in kino, štev. 9—10 je izšla. Številka je bogato ilustrirana, prinaša opise krajev, pesem Ine Slokanove »Proletarsko dekle, satirične črtice Mihaela Zoščenka po prevodu Iv. Vuka in druge zanimive spise. Naroča se: Ljubljana, poštni predal 124 in stane polletno 30 Din.

»ADRIA«
PRAŠEK JE BOLJŠI!

IVAN MASTNAK, CELJE
— Konfekcijska in manufakturna trgovina —
KRALJA PETRA CESTA 15.
Priporoča svojo veliko zalogo moških in deških oblek, samo **domače izdelave,** moške in ženske štofe, hlačevino, tiskovino, platno, nogavice, naramnice, rute itd. po zelo nizkih cenah.
— — Delavci imajo posebni popust. — —

Izdaja konzorcij »Delavca«. Predstavnik Ivan Vuk, Ljubljana. — Urejuje ter za tiskarno odgovarja Josip Ošlak v Mariboru. — Tisk Ljudske tiskarne d. d. v Mariboru.